

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 12 marca 2020 r.

Pozycja 103

POSTANOWIENIE z dnia 30 grudnia 2019 r. Sygn. akt Ts 38/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jarosław Wyrembak,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej P.B.R. w sprawie zgodności:

art. 117 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie, w jakim „umożliwia sądowi odmowę ustanowienia pełnomocnika z urzędu stronie postępowania, która jest chora, upośledzona umysłowo, jedynie na tej podstawie, że sprawa w ocenie sądu nie jest skomplikowana”, z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 28 lutego 2019 r. (data nadania) P.B.R. (dalej: skarżący) wystąpił z żądaniem na tle następującego stanu faktycznego:

Postanowieniem z 24 listopada 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w O. IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (dalej: Sąd Okręgowy) oddalił wniosek skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w sprawie dotyczącej odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O. (dalej: ZUS).

Wyrokiem z 19 kwietnia 2018 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok Sądu Okręgowego) Sąd Okręgowy oddalił odwołanie skarżącego od decyzji ZUS z 21 czerwca 2017 r. (nr [...]). Pismem z tego samego dnia skarżący wystąpił o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Postanowieniem z 8 maja 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy oddalił wniosek skarżącego. Od powyższego orzeczenia skarżący wniósł zażalenie, które następnie zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w B. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (dalej: Sąd Apelacyjny) z 30 maja 2018 r. (sygn. akt [...]).

Postanowieniem z 15 czerwca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Apelacyjny odrzucił ponowny wniosek skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Wyrokiem z 23 sierpnia 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Apelacyjny oddalił apelację skarżącego od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z 31 sierpnia 2018 r. (sygn. akt [...]), odmówił skarżącemu ustanowienia pełnomocnika z urzędu do postępowania ze skargi kasacyjnej.

Zdaniem skarżącego, zakwestionowany w skardze przepis narusza konstytucyjne prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy sądowej oraz ogranicza „środek ochrony wolności i praw” poprzez zamknięcie, z mocy ustawy, drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw. Skarżący podkreśla, że jest osobą chorą, z zaburzeniami psychicznymi i w związku z tym nie jest w stanie samodzielnie bronić swoich praw. Wskazuje, że sądy orzekające w jego sprawie odmówiły mu ustanowienia pełnomocnika z urzędu uznając, że sprawa w której ma być ustanowiony jest mało skomplikowana, a tym samym zajęły stanowisko jeszcze przed wydaniem merytorycznego orzeczenia.

Skarżący zaznacza, że zgodnie z poglądami doktryny i judykatury, potrzeba ustanowienia pełnomocnika z urzędu zachodzi wówczas, gdy strona postępowania jest nieporadna, chora lub upośledzona umysłowo i w związku z tym nie jest w stanie samodzielnie oraz aktywnie uczestniczyć w postępowaniu sądowym. Tym samym, jak podkreśla skarżący, Sąd Okręgowy mylnie uznał, że brak było podstaw do ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy jest oczywiście bezzasadna.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono art. 117 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.), stosownie do którego sąd uwzględnia wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny.

3. Trybunał stwierdza, że podniesiony w skardze konstytucyjnej problem dotyczy sposobu stosowania prawa, a nie oceny jego hierarchicznej zgodności z Konstytucją.

Skarżący wprawdzie formalnie postawił zarzut niekonstytucyjności art. 117 § 5 k.p.c., jednak z uzasadnienia skargi wynika, że kwestionuje on wyłącznie orzeczenia zapadłe w jego sprawie.

Trybunał przypomina, że w myśl utrwalonego poglądu, normatywna treść przepisów może być kształtowana przez organy stosujące prawo. Jeżeli organy te nadają przepisom utrwalone i jednolite rozumienie, to powinno być ono uwzględniane przez Trybunał przy ocenie zarzutu niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją (zob. np. wyrok TK z 2 czerwca 2009 r., sygn. SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83). Jednak to na skarżącym spoczywa ciężar wykazania istnienia utrwalonej i jednolitej linii orzeczniczej dotyczącej zaskarżonego przepisu.

W uzasadnieniu skargi skarżący odwołuje się do poglądów wyrażanych w doktrynie oraz orzecznictwie, stosownie do których takie okoliczności, jak nieporadność strony, jej chorość lub upośledzenie umysłowe, stanowią przesłankę ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

Następnie wskazuje on, że sąd orzekający w jego sprawie, ignorując powyższe poglądy, błędnie doszedł do wniosku, że brak jest podstaw do ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

Pełnomocnik skarżącego wskazuje też, że z analizy sporządzonych przez skarżącego pism wynika, że nie rozumie on przebiegu postępowania, co uniemożliwia mu skuteczne dochodzenie swoich praw przed sądem.

Z powyższej argumentacji jednoznacznie wynika, że skarżący zakwestionował sposób zastosowania zaskarżonego przepisu w jego sprawie przez sądy powszechne, a nie jego treść, czy też utrwalone i jednolite jego rozumienie.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna powinna zawierać uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie. Jeżeli skarga konstytucyjna nie zawiera uzasadnienia zarzutu niekonstytucyjności przepisu, a jedynie niekonstytucyjnego stosowania prawa, to należy stwierdzić, iż wymóg uzasadnienia niekonstytucyjności przepisu nie został przez skarżącego spełniony.

Powyższa okoliczność, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK, stanowi samodzielną podstawę odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

4. Abstrahując od powyższego, Trybunał zauważa, że skarżący nie wskazał wprost, które z przywołanych przez niego orzeczeń uważa za ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 Konstytucji.

Z jednej strony, wywodzi on skargę na tej podstawie, że „Sąd Okręgowy w O. IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych prawomocnie oddalił wniosek skarżącego o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu w sprawie o sygn. akt [...]”. Zaznacza również, że to „Sąd Okręgowy w O.” mylnie uznał, że nie zachodzi potrzeba ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Na tej podstawie można domniemywać, że skarżący odwołuje się do któregoś z postanowień Sądu Okręgowego w O. IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (dalej: Sąd Okręgowy), tj. albo z 24 listopada 2017 r. (sygn. akt [...]) lub też z 8 maja 2018 r. (sygn. akt [...]).

Z drugiej strony, odnosząc się do udokumentowania daty doręczenia prawomocnego wyroku, skarżący wskazuje, że otrzymał „uzasadnienie wyroku Sądu II instancji” 9 października 2018 r. Informuje również w skardze, że od wyroku Sądu Apelacyjnego w B. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 sierpnia 2018 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok Sądu Apelacyjnego) nie została wniesiona skarga kasacyjna, ani inny środek zaskarżenia.

Niezależnie od rzeczywistej woli skarżącego Trybunał stwierdza, że żadne z powyższych orzeczeń nie uzasadnia nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Po pierwsze, w wyroku Sądu Apelacyjnego nie rozstrzygano o ustanowieniu pełnomocnika z urzędu, lecz o istocie sprawy, a więc o odwołaniu od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W związku z powyższym art. 117 § 5 k.p.c. nie mógł być podstawą tego orzeczenia (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK).

Po drugie, postanowienie Sądu Okręgowego z 24 listopada 2017 r. (sygn. akt [...]) nie może być uznane za ostateczne rozstrzygnięcie, ponieważ skarżący nie wyczerpał w stosunku do niego drogi prawnej, tj. nie wniósł zwyczajnego środka zaskarżenia (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK).

Po trzecie, od postanowienia Sądu Okręgowego z 8 maja 2018 r. (sygn. akt [...]) skarżący wniósł zażalenie, które zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego z 30 maja 2018 r. (sygn. akt [...]). Oznacza to, że wyłącznie powyższe orzeczenie Sądu Apelacyjnego

spełnia warunki ostatecznego rozstrzygnięcia. Jednakże analiza uzasadnienia skargi nie daje podstaw do przyjęcia, że skarżący wskazuje je jako ostateczne rozstrzygnięcie. Ponadto, co Trybunał ustalił z urzędu, postanowienie to zostało doręczone skarżącemu 4 czerwca 2018 r., co oznacza, że skarga zostałaby wniesiona z przekroczeniem przepisanego terminu (art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK).

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.